

Менько Володимир Миколайович
*Начальник Золочівського районного відділу
ГУ ДМС у Львівській області*

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ ДЕРЖАВИ

Вплив міграційних процесів на соціально-економічні параметри розвитку країни дає змогу відслідкувати залежність економічного зростання від рівня людського потенціалу країни, котрий в умовах вітчизняної економіки стрімко скорочується внаслідок посилення зовнішньої міграції населення.

Проблема інформаційно-аналітичного и інституційно-організаційного забезпечення моніторингу міграційних процесів в Україні залишається актуальною, особливо у період структурних реформ національної економіки. Насамперед, в Україні відсутні бази даних щодо основних структурно-динамічних характеристик і параметрів міграції, зокрема потенційних і реальних масштабів, міграційних векторів, соціально-демографічних характеристик мігрантів, а також обсягів грошових переказів трудових мігрантів у національну економіку інших трансфертів.

В основу численних досліджень міграції населення і її соціально-економічних причинно-наслідкових зв'язків з економікою та управлінням розвитком національним господарством лежать сегментовані дані, джерелом яких є спеціальні обстеження трудової міграції, а також модульні вибірккові обстеження міграції, проведені Державною службою статистики України.

Міграційні процеси впливають на добробут домогосподарств, економічне зростання регіонів і соціально-економічний розвиток країни загалом.

Після незначного спаду в результаті подій 2014 року обсяги приватних переказів в Україну, пов'язаних передусім з міграцією, щороку зростали. Коронакриза та обмеження міграційних переміщень загальмували цей ріст,

проте не призвели до значного скорочення переказів. У 2020 р., за даними Національного банку України, вони, як і у 2019 р., становили близько 12 млрд. дол. США і зменшилися лише на 0,3%.

Вплив міграції на соціально-економічний розвиток не є однозначним для України, як і для будь-якої іншої країни-донора людських ресурсів, натомість каузальний зв'язок міграційних трансфертів і розвитку економічної системи та соціальної сфери є найменш суперечливим, оскільки характеризується прямим короткостроковим впливом. Так, грошові перекази позитивно впливають на макроекономічну стабільність в Україні, у т.ч. сприяють фінансуванню дефіциту торговельного балансу країни, фіскальній консолідації і запобігають коливанню валютного курсу. За даними Світового Банку Україна у 2020 р. займала дванадцяте місце серед країн світу, які отримують грошові перекази, та перше місце - у Східній Європі [1]. За офіційними оцінками, щорічні грошові перекази, у тому числі відправлені через офіційні та неофіційні канали, збільшуються одночасно із зростанням кількості трудових мігрантів. Економічний ефект міграційних трансфертів на індивідуальному рівні (мігранта, домогосподарства) проявляється у можливостях ефективного регулювання фінансового стану, зменшення рівня неплатоспроможності та соціальної вразливості, а також формування фінансового потенціалу для розвитку сфери малого бізнесу. Відтак, цільова реалізація міграційних трансфертів дозволяє забезпечити сталий розвиток національної економіки, стійкість економічної системи та нарощувати інноваційно-інвестиційну потужність країни.

Примітно, що інформаційно-аналітичне забезпечення оцінювання кількісних і якісних характеристик міграційних трансфертів в Україні не є повним і має прогалини щодо об'єктивного визначення реальних масштабів, у т.ч. за каналами надходження та географічною спрямованістю. Зокрема, показник міграційних трансфертів може бути інструментом для статистичної маніпуляції, оскільки НБУ визначає лише ті трансакції, які здійснюються через

формальні канали (міжнародні платіжні системи, банківські установи). Зважаючи на те, що обсяги іншої частини міграційних трансфертів не можливо оцінити, у результаті можна спостерігати завищення щорічного показника зростання ВВП країни.

Наявність зв'язку міграційних трансфертів із середньомісячною номінальною заробітною платою, індексом споживчих цін та часткою сукупних витрат домогосподарств на продукти харчування підтверджують тезу, що грошові перекази мігрантів мають вплив на матеріальне становище домогосподарств, зокрема виступають засобом оптимізації структури споживчих витрат.

У тій же часовій перспективі підтверджено вплив міграції людських ресурсів на економічний розвиток України, представлений такими індикаторами, як обсяги капітальних інвестицій і роздрібний товарооборот підприємств торгівлі, кількість малих підприємств і частка підприємств, що впроваджували інновації. Зовнішня міграція населення сприяє поживленню внутрішньої торгівлі товарами та послугами, а також здійсненню капіталовкладень (купівля нерухомості, цінних паперів).

Виразною особливістю розвитку соціальної сфери України є залежність рівня безробіття від обсягів міграції людських ресурсів. Очевидно, що надходження переказів трудових мігрантів збільшують можливості отримання капітальних ресурсів і відповідно сприяють зростанню конкурентоспроможності бізнесу, у т.ч. сфери будівництва.

Соціально-економічний розвиток України великою мірою обумовлений обсягами міграційних трансфертів. Так, реалізація фінансового потенціалу трудових мігрантів сприяє зростанню ВВП країни, збільшенню кількості малих підприємств, що є причиною створення нових робочих місць і нарощенню обсягів роздрібного товарообороту. Міграція людських ресурсів у короткостроковому періоді є інструментом відновлення балансу національного

ринку праці, зменшення обсягів безробіття і кількості незадіяного економічно активного населення. Однак, вже у середньостроковому періоді спостерігається поглиблення структурних диспропорцій на ринку праці, що веде до дефіциту робочих кадрів, інтенсифікації “відтоку” молоді та висококваліфікованих фахівців.

Результати сучасних напрацювань підтверджують, що у короткостроковій перспективі міграція має позитивні наслідки для формування соціально-економічного середовища (покращення добробуту домогосподарств за рахунок грошових переказів з-за кордону, скорочення безробіття, надходження іноземної валюти в державу, залучення вітчизняних науковців і висококваліфікованих працівників до міжнародних проектів, посилення авторитету країни завдяки активній громадській роботі діаспори). Натомість, у довгостроковій перспективі внаслідок міграції, особливо молоді та висококваліфікованих кадрів, поглиблюється демографічна криза, зростає дефіцит кваліфікованих фахівців і перспективної здібної молоді, посилюється фіскальне навантаження на працездатне населення та погіршується якість соціальних програм, втрачаються можливості для впровадження інновацій і високих технологій у виробництво.

Соціально-економічний розвиток території слугує одночасно і причиною, і наслідком міграції, адже критичне зростання диспропорцій (у порівнянні з іншими країнами, регіонами, містами), відставання за ключовими соціальними і макроекономічними характеристиками збільшує мотивацію населення до трудової та в подальшому стаціонарної міграції. Навпаки, критичне збільшення інтенсивності зовнішньої міграції призводить до загострення низки соціальних проблем і погіршення трудових ресурсного потенціалу розвитку територій. Таким чином, середовище формування міграційних процесів є визначальним у дослідженнях їх причин та наслідків.

Список використаних джерел:

1. Migrant remittance inflows, 2020. URL: <https://www.knomad.org/publication/migration-and-development-brief-34>.

Микитчак Тетяна Ігорівна
Студентка I курсу магістратури
Західноукраїнського національного університету

ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРАНСКОРДОННИХ ПРОЕКТІВ ЄС НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Ефективне транскордонне співробітництво, яке впроваджується в життя регіонів України на початку XXI століття, є однією з необхідних умов підвищення конкурентоспроможності регіонів нашої країни на континенті. Україна завдяки вигідному геополітичному положенню має великі потенційні можливості щодо розвитку транскордонного співробітництва, оскільки 19 з 25 регіонів держави є прикордонними, а зовнішній кордон є найдовшим серед європейських країн. По-перше, підтримка транскордонного співробітництва прикордонних регіонів з боку держави розглядає його в якості інструмента соціально-економічного розвитку регіонів та пом'якшення територіальних диспропорцій. По-друге, враховуючи курс України на європейську інтеграцію, формування інституційної бази та механізмів європейського рівня щодо реалізації транскордонної взаємодії регіонів України та Євросоюзу, саме транскордонне співробітництво розглядається як ефективний чинник європейської інтеграції на регіональному рівні. Варто зазначити, що важливість і актуальність визначаються також і мірою адаптації європейських норм і принципів регіонами України в контексті європейського вибору. Історичний досвід розвитку транскордонного співробітництва в Європі свідчить про набуття європейськими регіонами базових принципів транскордонної взаємодії, інституційних основ, механізмів реалізації прийнятих рішень, питання фінансування та моніторингу. Питання теорії щодо реалізації транскордонного співробітництва регіонів Європи постійно вдосконалюється. По суті, основні